

Yli-Kemin kalatalousalue

Varastotie 2

96320 Rovaniemi

anna-leena.inkero@lappikk.fi

p. +358 40 5500 527

Muistutus

24.5.2023

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Ympäristöluvut

PL 6

13035 AVI

ymparistolupa.pohjois@avi.fiviite: **PSAVI/13198/2022****Muistutus Vilman luonnonravintolammikon lakkauttamisluvista****PSAVI/13185/2022 Kemijoki Oy vesilupa sekä****PSAVI/13198/2022 Voimalohi Oy ympäristölupa****Vilman luonnonravintolammikko****Lähtötilanne**

Muistutuksenantajan kannalta on epäselvää rautetetaanko em. luvat yhteismenettelyssä, vai erillisinä toisistaan riippumattomina oikeusprosesseina. Annamme muistutuksemme yhdessä molemmille hakemuksille saman sisältöisinä.

Kuten vesitaloushankkeissa yleensä, tälläkin luonnonravintolammikolla tehdyt työt jakaantuvat luvallisiin eli lupien mukaisiin töihin ja luvattomiin eli ilman viranomaisen lupaa tehtyihin töihin. Vesiluvalla 9.9.1986 on rakennettu ja luvitettu säännöstely ja YSL voimaantumisen jälkeen sama hanke on luvitettu Ympäristöluvalla 12.9.2008, johon liittyi pääasiassa vesistön tarkkailua. Lupien välisenä aikana v.1994 Suomi liittyi Euroopan Unioniin ja mm. vesipolitiikan puitteiden direktiivi tuli v.2000 osaksi Suomen kansallista lainsäädäntöä.

Muuttuneet vedet ovat luokaltaan KEVOMU vesiä eli keinotekoisia tai voimakkaasti muutettuja vesiä, kuten tässä tapauksessa oleva säännöstelyjärvi, vaikka ELY-keskus ei olekaan reagoinut tähän luonnonravintolammikkoon vesiä luokitellessaan. Kun säännöstely poistuu, vedet palautuvat ei voimakkaasti muutetuiksi eli niitä koskevat samat tilatavoitteet, kuin luonnonvesiä eli hyvän tilan tavoite vuoteen 2015 mennessä.

Säännöstely ja sen purku

Kun säännöstelyä lähdetään purkamaan, on tarpeen tarkastella mitä alueella on tehty. Veden juoksua on pyritty helpottamaan mittavilla ojituksilla ja luonnonravintolammikon laajennuksiin on varauduttu ojittamalla huomattavasti laajemmin mitä luvassa on käsitelty.

Alkutilanne näkyy hakemuksen (Kemijoki Oy PSAVI/13185/2022) liitekartasta, joka tulee olla myös säännöstelyn purkutöiden ja ennallistamistoimien tavoitetila. Vanhanaavanniitylammien aluetta on ojitettu ja sinne lienee kertynyt sedimenttejä säännöstelyn seurauksena. Padon yläpuolinen ennallistamisalue on karttahavaintojen perusteella n. 74 ha. (Karttaliite 1 Vilman padon yläpuolinen ennallistamisalue). Alueella

tulee ojitukset ja lampi sekä sen välipuro ennallistaa vastaamaan luonnontilaa, siis tilaa, joka on esitetty hakemuksen liitekartassa.

Hakemuksen mukaiset toimet ovat riittämättömiä. Suunnitelma ei vastaa parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa, jota on kuvattu mm. oppaissa Ojitettujen soiden ennallistamisoppaassa Metsähallitus B 188 2013 <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Bsarja/b188.pdf> sekä metsäpurojen Purokunnostusopas 2008 Kainuun ja PPO Ympäristökeskusten yhteisjulkaisuna.

Hakemuksen ainoa toimi on välipadon rakentaminen, joka pilaisi puroa entisestään. Vesiluvassa vuodelta 1986 on hyvin kerrottu, kuinka syvänteet on täytetty pillarilla ja puro on muutettu palvelemaan kalankasvatusta. Puron ekologian parantamiseksi sekä lammen ennallistamiseksi on esitettävä uskottava ja tehokas suunnitelma. Puron ennallistamistoimet ja soiden ennallistamistoimet puuttuvat.

Padon alapuolisella osalla luonnonuoma on kuivattu rakentamalla molemmin puolin kuivatuskanavat. Nämä työt on tehty ilman lupia. Vahinkoa vesiluonnolle on aiheutettu n. 20 ha alueella, josta liitekartan (Liite 2 Vilman padon alapuolinen purokunnostusalue) osoittamalla alueella tulee suunnitella puron sekä soiden ennallistamistoimet vesiluvan sekä ympäristöluvan lakkauttamistoimissa.

Vesistä tulee tehdä paleolimnologinen tarkastelu eli tieto siitä, kuinka ympäristön pinnankorkeudet ja uomien sekä altaan tila on muuttunut lammikon rakentamisen ja käytön aikana verrattuna luonnontilaiseen.

Luonnonravintolammikon alapuolinen joen osuus on kuivattu uoman kahden puolen rakennetuilla keinotekoisilla kanavilla ilmeisesti kalanpoikasten sujuvamman siirtymisen mahdollistamiseksi alapuoliseen jokiverkostoon. Joen molemmilla puolen olevat uomat tulee tukkia kauttaaltaan ja suon keskellä oleva jokiuoma tulee ennallistaa.

Vanhanaavanniitynlampi

Lammen ympärillä olevat ojat tulee tukkia ja suunnitella tuleeko lammen aluetta ruopata veden laadun turvaamiseksi. Kalan keräämiseksi tehty sivu-uoma tulee tukkia ja ennallistaa.

Välipuro ja puro padolle

Jokea on syvennetty ja syvänteitä täytetty ja maita kaivettu ja puskettu catepillarilla. Pelkkä kynnyksen rakentaminen ei palauta joen hydrologiaa eikä palauta hyvää morfologiaa. Kun keinotekoista ja voimakkaasti muutettua vesimuodostelmaa puretaan, tulee voimaan ei voimakkaasti muutetun vesimuodostelman kriteerit. Purkutyössä tulee pyrkiä hyvään ekologiseen tilaan.

Ojia tukkimalla, valuma-aluekunnostuksilla ja joen uoman kunnostuksilla purokunnostusten keinoin voidaan joen ekologiaa parantaa. Luvan hakija on harhauttanut viranomaista ja rajannut alapuolisen joen muutokset luvituksen ulkopuolelle. Se ei kuitenkaan vapauta ennallistamisvastuusta luvan päättyessä.

Patorakenteiden poisto

Patorakenteet tulee poistaa suon pinnan alapuolelta. Kalankerruu laitteisto ja mahdolliset putket tulee poistaa. Patorakennelmat tulee poistaa suoaukolta. Suon keskellä oleva pengeri, muuttaa suon hyönteisten kulkureittejä uoman suunnassa ja niiden paikoilleen jättäminen, jättää haitan paikoilleen ja vapauttaa haitan aiheuttajan vastuusta.

Padon alapuolisen joen kunnostus

Kiistatonta on, että lammikon rakentamisen aikaan on tehty uusia jokiuomia ja kuivattu olemassa olevaa jokea koska vesipintaa on alennettu. Joen hydrologia ja morfologia ovat muuttuneita. Suunnitelmasta puuttuu padon alapuolisen uoman ennallistamissuunnitelma. Esitetyillä suunnitelmilla vesistölle aiheutettu haitta jää olemaan ja metsähallituksen korjattavaksi. Kemijoki Oy:llä ja Voimalohi Oy:llä on riittävät taloudelliset resurssit kunnostaa sekä ennallistaa alue ja metsähallituksella on mahdollisuus huolehtia ennallistamisen jälkeen vesistön tarkkailusta, niin vesikasvillisuuden kuin hyönteistönkin osalta.

Hakemuksen puutteet

Ennen alapuolisen suon ennallistamista tulee selvittää alueen kalasto, kasvillisuus ja hyönteistö, mukaan lukien jokihelmisimpukoiden mahdollinen olemassaolo hankealueella. Hakemuksessa ei ole minkäänlaisia luontoselvityksiä.

Maastomalli puuttuu. Alueen maanmuodot sekä korkeusasemat olisi tullut kartoittaa suunnittelun yhteydessä. Säännöstely voi laskea maanpintaa ja jokien ennallistaminen luonnontilaisen kaltaiseksi on vaikeaa, ilman ajantasaista tietoa alueen korkeussuhteista ja maastomallista.

Töiden vaikutusten arviointi puuttuu ja vaikutusten seuranta ei ole esitetty. Töiden aikainen ja töiden jälkeinen seuranta tulee tehdä ainakin vesikasvillisuuden, vesihyönteisten, kalaston ja vedenlaadun sekä kasvillisuuden osalta. Hakijan tulee esittää hakemuksessaan, kuinka vesien hyvä tila hankealueella saavutetaan ja kuinka se turvataan lupien ja ennallistamisen jälkeen.

Lopuksi

Huomautamme, että ympäristöluvan lakkauttamisen hakijan, Aki Mäki-Petäys, on purokunnostusammattilainen, joka osaa suunnitella purojen ja valuma-alueen kunnostuksen omalla ammattitaidollaan. Viranomaisella ei ole perustetta olla vaatimatta alueen kunnostusta säännöstelyn purkamisen yhteydessä. Vesien hyvän tilan saavuttaminen on vaatimus, joka on viranomaisen otettava huomioon päätöksiä tehdessään. Määräaika kunnostukseen on jo mennyt.

Rovaniemellä 24.5.2023

Anna-Leena Inkerö
toiminnanjohtaja
Yli-Kemin kalatalousalue
anna-leena.inkero@lappikk.fi
p. +358 40 5500 527

Kari Kivelä
hallituksen puheenjohtaja
Yli-Kemin kalatalousalue
kari.kivela@naruskajarvi.fi
+358 400 580109

Liitteet:

Liitekartta 1 Vilman padon yläpuolinen ennallistamisalue
Liitekartta 2 Vilman padon alapuolinen purokunnostusalue